

Посилання:

Мелько Л.Ф. Культурна спадщина і туризм: шляхи оптимізації / Л.Ф. Мелько // Туристичний бізнес: Світові тенденції та національні пріоритети. Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції (27 жовтня 2017 року). – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. – С. 136–137.

Мелько Л.Ф.

*ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
завідувач кафедри туризму
м. Київ, Україна*

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА І ТУРИЗМ: ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Роль туризму у розвитку територій не є однозначною. З одного боку, це – оптимізація соціально-економічного становища, з іншого – виникнення екологічних проблем, недбайливе ставлення відвідувачів до туристських ресурсів. Тому надзвичайно актуальним є питання пошуку шляхів екологічного співіснування туризму та природної і культурної спадщини територій.

Потужним мотиватором для розвитку туристичного потенціалу території є використання культурної спадщини, яка формує її своєрідний і неповторний колорит культурологічного образу та є духовним ціннісним надбанням.

Відповідно до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (ЮНЕСКО, 1972 р.) до «культурної спадщини» відносять: пам'ятки, ансамблі, визначні місця [3].

У Законі України «Про охорону культурної спадщини» термін «культурна спадщина» визначається як «сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини», а «об'єкт культурної спадщини» трактується як «визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність» (ст. 1) [1].

Окрім об'єктів матеріальної культурної спадщини, існують ще об'єкти нематеріальної культурної спадщини, які теж можуть використовуватись у туризмі, бути складовою туристичного продукту та включеними у туристичні маршрути територією України.

Відповідно до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини (ЮНЕСКО, 2003 р.) «нематеріальна культурна спадщина» «проявляється» у таких галузях: усних традиціях та формах вираження, зокрема, в мові, як носії нематеріальної культурної спадщини; виконавському мистецтві; звичаях, обрядах, святкуваннях; знаннях та практиці, що стосуються природи та всесвіту; традиційних ремеслах» [2].

У цілому в Україні під охороною ЮНЕСКО знаходиться дев'ять загальновідомих об'єктів: сім – у списку Всесвітньої природної та культурної спадщини (із них шість – культурних, один – природний), два – у списку нематеріальної культурної спадщини (петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX-XXI ст. та козацькі пісні Дніпропетровщини).

Також існує Державний реєстр нерухомих пам'яток України (національного та місцевого значення), Національний перелік нематеріальної культурної спадщини, який формується Експертною радою Міністерства культури України тощо. Але культурологічна спадщина України не обмежується пам'ятками, які включені в міжнародні та національні реєстри, а має потужний потенціал по всій території, який може використовуватись і популяризуватись у туристичній діяльності на місцевому та державному рівнях.

На сьогодні надзвичайно актуальним є розвиток не просто туризму, а сталого туризму, який є надзвичайно важливим для розвитку територій.

Ключовими для реалізації є відповідні документи ООН, серед яких: «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року» та «Зміцнення ролі ЮНЕСКО у використанні сталого туризму в інтересах розвитку», де 2017 рік було проголошено Міжнародним роком сталого туризму в інтересах розвитку [4, 6].

У першому зазначеному документі, для реалізації цілі щодо «сприяння поступальному, всеохоплюючому і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідної роботи для всіх» (ціль 8), підкреслюється, що необхідно «до 2030 року забезпечити розробку і здійснення стратегій сприяння сталому туризму, який сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевої культури і виробництва місцевої продукції» [6].

Також, у документах підкреслюється, що сталий туризм позитивно впливає на економічне зростання життя місцевих громад, сприяє збереженню спадщини, сприяє скороченню нерівності та поширенню цінностей культурного розуміння та толерантності [4].

Вважаємо, що успіх реалізації задуманого на конкретній території, насамперед, залежить від того, наскільки туризм залучено до управління територією.

Виділимо основні шляхи сприяння розвитку сталого туризму в регіонах із залученням культурної спадщини територій, їх оптимізації: 1) удосконалення нормативної законодавчої бази, розробка стратегічних документів щодо сприяння розвитку сталого туризму в регіонах, розвитку середнього та малого бізнесу, прийняття відповідних рішень щодо реалізації документів ООН; 2) розробка генеральних планів соціально-економічного розвитку регіонів з врахуванням можливостей сталого розвитку і туризму, місцевого туристичного потенціалу із залученням місцевих мешканців; 3) тісна співпраця місцевих органів самоврядування з населенням, з туристичними організаціями; 4) організація системи навчання для місцевих мешканців щодо підприємницької діяльності, ведення туристичного бізнесу; 5) популяризація туристичної, у т.ч. культурної спадщини, у мас-медіа, проведення семінарів, круглих столів, майстер-класів, стартапів для школярів, молоді із залученням волонтерів, громадських організацій; 6) проведення туристичних ярмарків, фестивалів, виставок та ін.

Цікавим є досвід ЮНЕСКО і Європейської комісії щодо популяризації культурних маршрутів в інтересах сталого розвитку.

Ідею запропонувала глава Комітету культури і освіти Європейського парламенту Сільвія Коста з метою «вдосконалення маршрутів, товарів і проектів в тих регіонах, де розташовані об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО». Попередній бюджет проекту складає 1,5 млн євро.

Маршрути передбачають, насамперед, знайомство з об'єктами Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, нематеріальною культурною спадщиною з використанням платформ та мобільних додатків з картами, інформаційними матеріалами про ресурсний потенціал, особливості маршруту. Першими культурними маршрутами можна скористатися вкінці 2017 року [5].

Сприяння сталому розвитку та туризму означає сприяти гармонійному розвитку територій, побудові відповідального туристичного бізнесу. Туризм має стати надійним союзником у збереженні та популяризації туристичного потенціалу, культурної спадщини, потужним фактором розвитку території.

Література:

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
2. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>
3. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_089
4. Укрепление роли ЮНЕСКО в использовании устойчивого туризма в интересах развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002590/259059r.pdf>
5. ЮНЕСКО и Европейская комиссия объединяют усилия по популяризации культурных маршрутов в интересах устойчивого развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.unesco.org/news/yunesko-i-evropeyskaya-komissiya-obedinyayut-usiliya-po-populyarizacii-kulturnyh-marshrutov-v>
6. Tourism and the SDGs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/events/tourismday/sdg.shtml>